
Strah pred kriminaliteto v mestnih in vaških okoljih v Sloveniji

VARSTVOSLOVJE,
let. 14
št. 3
str. 259-276

Gorazd Meško, Jerneja Šifrer, Ljubo Vošnjak

Namen prispevka:

Osrednja tema prispevka je raziskava o strahu pred kriminaliteto v Sloveniji, še posebej za vprašanja o občutkih varnosti pri prebivalcih mestnih in vaških delov Slovenije. Ugotoviti smo želeli, če obstajajo razlike v strahu pred kriminaliteto med mestnim in vaškim okoljem in povezavo različnih dejavnikov s strahom pred kriminaliteto, da bi o stanju strahu pred kriminaliteto dobili čim bolj celotno sliko.

Metode:

Raziskavo smo izvedli v letu 2008 in je rezultat kontinuiranega raziskovanja strahu pred kriminaliteto v Sloveniji. V raziskavi smo uporabili model, ki obsega 90 vprašanj in vsebuje poglavja o lokaciji prebivanja, o občutkih varnosti, o reševanju težkih situacij, o izkušnjah s kriminaliteto in poglavje o družini, sorodnikih, prijateljih. Vprašalniku smo dodali tudi dopolnjeni Van der Wurffov sociodemografski in socialnopsihološki model. V raziskavi smo zajeli vzorec 1358 respondentov.

Ugotovitve:

Model pojasni 41,2 % variance strahu pred kriminaliteto v mestnih predelih raziskave in 50,4 % variance v vaških predelih. Spol, vpliv kriminalitete na življenje in način ter pogostost izvajanja preventivnih ukrepov so dejavniki, ki so se tako v mestnem kot vaškem okolju Slovenije izkazali za statistično značilne napovedovalce strahu pred kriminaliteto, medtem ko sta starost prebivalcev in nered v soseski statistično značilna napovedovalca strahu pred kriminaliteto samo v mestnih predelih raziskave. Zanimiva je ugotovitev, da se respondenti iz mestnih predelov raziskave, ki so že bili viktimizirani, počutijo manj ogrožene. Tudi vpliv deljene viktimizacije je statistično značilen samo za mestni del raziskave. Resnost kaznivega dejanja nima največjega vpliva na strah Slovencev. Od vseh naštetih kaznivih dejanj ima največji vpliv na strah pred kriminaliteto tatvina.

Omejitve/uporabnost raziskave:

Značilnosti vzorca v nekaterih segmentih odstopajo od populacije.

Praktična uporabnost:

Strah pred kriminaliteto lahko povzročajo različni dejavniki, za katere pa ni nujno, da se v enaki meri pojavljajo v mestnih in podeželskih območjih. To napeljuje na to, da bi bilo potrebno več pozornosti nameniti ugotavljanju sprožilcev, ki vplivajo na razlike med občutki ogroženosti med mestnim in vaškim prebivalstvom

in izvajanje ustreznih preventivnih ukrepov na primarni in sekundarni ravni socialne prevencije.

Izvirnost/pomembnost prispevka:

Članek temelji na kontinuiranem raziskovanju strahu pred kriminaliteto v Sloveniji. Izvirnost prispevka se kaže v primerjavi strahu pred kriminaliteto med prebivalci mestnih in vaških okolij, saj so bile dosedanje študije usmerjene zgolj na mestno populacijo oziroma populacijo v celoti.

UDK: 343.9(497.4)

Ključne besede: strah pred kriminaliteto, viktimizacija, percepcija, mestno okolje, vaško okolje, Slovenija

Fear of Crime Urban and Rural Environments in Slovenia

Purpose:

The main topic of this article is a research of fear of crime in Slovenia, especially about feelings of safety of urban and rural citizens. We wanted to find out about possible differences of fear of crime between citizens of urban and rural areas of Slovenia and connection of different factors with fear of crime with the purpose to ascertain a general situation.

Methods:

Inquiry was conducted in 2008 as a result of continuous research of fear of crime in Slovenia. We used a model of 90 questions consisted of chapters about location of living, feelings of safety, dealing with difficult situations, experiences with crime and chapter of family, relatives and friends. We also added completed Van der Wurff's socio-demographic and socio-psychological model. The research was conducted on 1358 respondents.

Findings:

The model explained 41.2% of total variance in fear of crime in urban areas and 50.4% in rural areas. Gender, impact on life in case of victimization and preventive measures are predictors of fear of crime in both areas, urban and rural, while age of respondents and neighbourhood disorder predict fear of crime only in urban areas. It is interesting, that respondents of urban areas, who were already victimized, feel less threatened. The impact of vicarious victimization is also significant only for urban citizens. The severity of criminal act does not influence the respondents. Out of all listed criminal acts the greatest influence has the theft, which had the higher loading in all factorized variables.

Research Limitations/Implications:

Characteristic of the sample in some segments deviate from the population.

Practical Implications:

Fear of crime can be an indication of many factors, which are not necessarily real for both, urban and rural, areas. This suggests that more attention needs to be given to the detection of causes, which influence on differences of fear of crime between urban and rural citizens, and to implementation of suitable preventive measures of primary and secondary level of social prevention.

Originality/Value:

This paper is based on a follow-up research of fear of crime in Slovenia. Originality of this contribution is characterised by a comparison of fear of crime among citizens in urban and rural areas as previous studies of fear of crime in Slovenia focused on urban or general population only.

UDC: 343.9(497.4)

Keywords: fear of crime, victimization, perception, rural, urban, Slovenia

1 UVOD

Primerjave med mestnimi in vaškimi okolji glede strahu pred kriminaliteto kažejo, da je strah pred kriminaliteto bolj tipičen za mestna okolja, kjer je tudi več prijavljene kriminalitete in nereda v okoljih. Večina raziskav o strahu pred kriminaliteto je bilo v preteklosti usmerjenih v mestna okolja in soseske v mestih z najvišjo stopnjo prijavljenih kaznivih dejanj in prekrškov zoper javni red in mir (Hale, 1996; EUCPN-Executive summary, 2004). V Sloveniji še ni bila opravljena primerjava med mestnimi in vaškimi okolji glede strahu pred kriminaliteto, zato je pričujoči prispevek mogoče razumeti kot prvi poskus te vrste. Zato predstavljamo razvoj preučevanja strahu pred kriminaliteto v Sloveniji. Začetki preučevanja segajo v obdobje po letu 1990, ko je Pavlovič (1998) leta 1992 in 1997 z uporabo vprašalnika o trinajst opisno opredeljenih tipih kriminalitetnih oškodovanj ugotavljal strah pred kriminaliteto v okviru mednarodne študije o viktimizaciji (ICVS). Meško in Umek (1999) sta v sodelovanju s Farrallom prevedla in priredila sociodemografski in socialnopsihološki model za preučevanje strahu pred kriminaliteto. Z raziskavo o strahu pred kriminaliteto 1998 v Ljubljani sta replicirala van der Wurffovo študijo. Meško in Farrall (1999) sta rezultate te študije primerjala z rezultati študij na Škotskem in Nizozemskem in ugotovila, da med primerjanimi državami ni bilo posebnih razlik v strahu pred kriminaliteto. V naslednjem desetletju je Meško s sodelavci isti model kontinuirano uporabil v več raziskavah strahu pred kriminaliteto v Sloveniji (Tabela 1). Rezultati raziskovanja strahu pred kriminaliteto na podlagi faktorizacije šestih vinjet van der Wurffovega socialnopsihološkega modela za obdobje desetih let v Sloveniji in Ljubljani pokažejo, da se moč dejavnikov strahu pred kriminaliteto pri prebivalcih Slovenije bistveno ne spreminja.

Tabela 1:
Rezultati
predhodnih
študij
strahu pred
kriminaliteto v
Sloveniji

	Ljubljana z okolico, 1999			Slovenija, 1999			Slovenija, 2001			Ljubljana, 2006			Ljubljana, 2008		
	N = 443	SD	F.L.	N = 741	SD	F.L.	N = 1760		N = 758	SD	F.L.	N = 480	M	SD	F.L.
Vinjeta/kratka zgodba	M	1,01	0,77	M	0,80	0,76	M	3,12	1,01	0,71	M	3,25	0,94	0,64	
Hišni zvonec		2,41	0,92		2,45	0,91		2,44	0,92	0,71		2,52	0,85	0,73	
Parkirani avtomobil		2,05	0,86		2,11	0,80		2,21	0,86	0,68		2,19	0,86	0,68	
Zabava v soseski		2,76	0,86		2,60	0,83		2,66	0,86	0,69		2,83	0,97	0,63	
Avtobusno postajališče		3,27	1,01		3,18	0,70		3,29	1,01	0,68		3,02	0,99	0,64	
Gostilna		3,24	0,95		3,01	0,91		2,48	0,95	0,61		3,58	0,89	0,55	

V nadaljevanju predstavljamo dejavnike strahu pred kriminaliteto, ki smo jih vključili v analizo, ki jo predstavljamo v pričujočem prispevku. Ti dejavniki so spol, starost in družbeno ekonomski dejavniki, socialne mreže in medsebojni odnosi, neurejenost soseske, verjetnost viktimizacije, vplivi viktimiziranosti ter teža kaznivega dejanja in preventivni ukrepi.

2 IZBRANI DEJAVNIKI STRAHU PRED KRIMINALITETO

2.1 Spol, starost, družbenoekonomski dejavniki

Vsak model, ki poskuša razložiti strah pred kriminaliteto, vsebuje določeno predstavo o ranljivosti posameznikov. Na ravni zdravega razuma to pomeni, da je pri ljudeh, ki se ne čutijo dovolj sposobne, da bi se varovali oziroma branili sami, ker bodisi ne morejo hitro teči ali niso dovolj fizično močni, da bi odvrnili napade, ali si ne morejo privoščiti varovanja svojih domovanj oziroma potrebujejo več časa za okrevanje po materialni ali fizični škodi, raven strahu pred kriminaliteto višja kot pri drugih. Sociodemografski dejavniki, kot so spol, starost in družbenoekonomski položaj, so v povezavi z ranljivostjo posameznikov in vplivajo na strah pred kriminaliteto (Hale, 1996).

Killias (1990) je v svojem delu poskušal razjasniti koncept ranljivosti. Opozarja, da je različno dojetje ranljivosti verjetno posledica socializacije, kar je še posebej opaziti v razlikah med moškimi in ženskami. Ko upoštevamo osebne dejavnike ranljivosti, se zdi spol primerno izhodišče, saj se v vseh študijah nenehno pojavlja kot pokazatelj strahu pred kriminaliteto. Številne študije potrjujejo ugotovitev, da se ženske bolj bojijo viktimizacije kot moški, čeprav so moški veliko pogosteje žrtve vseh vrst kaznivih dejanj, razen spolnega nasilja. Strah pred spolnim nasiljem pri ženskah poveča strah pred ostalimi kaznivimi dejanji (Ferraro, 1995). Zaradi nenehnega stika s spolnim nadlegovanjem postanejo ženske pozornejše na dejstvo, da je njihovo okolje nevarno, in čutijo potrebo po varnejšem življenjskem slogu, da bi se zavarovale. Vendar moramo biti pri interpretaciji rezultatov previdni. Pri spolu kot enemu od dejavnikov strahu zaznamo zelo očiten paradoks strahu, saj velja, da se kriminalitete najbolj bojijo starejše ženske, čeprav je v tej skupini viktimiziranost najmanjša, kriminalitete pa se najmanj bojijo mlajši moški, kljub temu, da so ti najpogosteje viktimizirani. Nekateri avtorji (Meško in Areh, 2003; Gilchrist, Bannister, Ditton in Farrall, 1998) govorijo o stereotipih t. i. zaskrbljene ženske in neustrašnega moškega. Ta stereotipa relativizirajo s primeri o neustrašnih ženskah in boječih moških. Stereotip o zaskrbljeni in prestrašeni ženski naj bi izviral iz socializacije s strahom pred neznanim in neznanci, iz odvisnosti od znanih moških (oče, brat, partner) in socializacije s strahom pred javnim prostorom. Očitki, da se ženske histerično in pretirano odzivajo, lahko kažejo na to, da so bolj občutljive in zaznavajo stvari, ki jih moški ne, ugotavljajo feministični pisci. Ti tudi ugotavljajo, da so ženske priče več nasilja (fizičnega in spolnega) v službi, na ulici in doma. Stankova in Hobdellova (1993) sta preučevali zvezo med viktimizacijo, spolom in spopadanjem z viktimizacijo. Ugotovili sta, da so moški, žrtve nasilnih kaznivih dejanj, utrpeli močan strah, doživljali fobije, motnje spanja,

postali pretirano previdni, se osebnostno spremenili in postali znatno bolj ranljivi, kar kaže na zelo podoben odziv, kot so ga prej pripisovali ženskam. Po mnenju Gilchrista et al. (1998) naj bi bile razlike v strahu pred kriminaliteto glede na spol le še ena od posledic na neustrezni metodologiji utemeljenih zaključkov, kakor izhaja iz zgoraj omenjenih feminističnih kritik. Čeprav se zdi težko verjetno, da je stopnja strahu pred kriminaliteto pri ženskah pretirana, pa je vedno bolj jasno, da je bila v preteklosti stopnja strahu pred kriminaliteto pri moških ocenjena prenizko. Nizka stopnja strahu pred kriminaliteto, kakršna je bila običajno ocenjena pri moških, se je vedno zdela nenavadna, saj moški (kot skupina) doživljajo visoko stopnjo nasilja, ki se največkrat zgodi na javnih krajih, povzročitelji pa so po navadi neznanci. Zdi se, da moški v raziskavah odgovarjajo na način, da se ne spodkopava njihove podobe o neranljivem moškem, kar pa je pogosto vzrok, da ostane njihov strah pred kriminaliteto skrit (Pain, 2000).

Strah pred kriminaliteto med starejšimi in njegov vpliv na kakovost njihovega življenja je obravnavan v obsežni raziskovalni literaturi (Hale, 1996; Pain, 2000; Gray, Jackson in Farrall, 2008; idr.). Starost je dejavnik, ki vidno izstopa pri obravnavi ranljivosti in strah pri ljudeh povečuje. Čeprav obstaja nekaj študij (Yin, 1982; Clarke in Lewis, 1982; Warr, 1984; Ferraro in LaGrange, 1987; Meško, 2002), ki trdijo, da je ta povezava šibka ali zanemarljiva oziroma pogojena z drugimi dejavniki, kot so nizek prihodek, samsko življenje in šibko zdravje, pa druge navajajo (LaGrange in Ferraro, 1987; Pain, 2000), da se v nekaterih razmerah starejši manj bojijo viktimizacije kot mladi. Meško (2002) navaja, da so starejše osebe bolj odvisne od mesečnih prihodkov, torej pokojnin, in da vsaka izguba denarja, škoda ali stroški zdravljenja pomenijo zanje večji izdatek kot za druge skupine. Tudi okrevanje starejših, žrtev predvsem nasilniške kriminalitete (rop, telesna poškodba), je daljše in pogosto povezano z več težavami, kot to velja za mlade ljudi.

Dohodek in izobrazba sta pomembna dodatna dejavnika strahu pred kriminaliteto. Raven strahu je pri revnih in slabše izobraženih ljudeh višja kot pri belcih, premožnejših ter bolj izobraženih. Višjo raven strahu pri ljudeh z nizkimi prihodki in nižjo stopnjo izobrazbe si je mogoče razlagati z okoljskimi in kontekstualnimi dejavniki. Večinoma živijo v revnejših mestnih sosekah, kjer je raven kriminalitete visoka. Ljudje iz nižjih družbenoekonomskih skupin težje zaščitijo sebe ali svoje premoženje oziroma se izognejo razmeram, ki povzročajo strah (Hale, 1996). Poleg materialnih virov pa moramo, z vidika občutkov varnosti, nekaj pozornosti nameniti tudi socialnim virom, pogojenim s kvaliteto socialnih mrež kot pomembnih dejavnikov strahu pred kriminaliteto.

2.2 Socialne mreže, socialni kapital in socialna kohezija

Za skupno življenje je značilna določena stopnja skupinske povezanosti, solidarnosti, lojalnosti, skupinske in medosebne privlačnosti ter odgovornost do ciljev in nalog skupine. Vse te značilnosti notranjega skupinskega življenja označujemo z izrazom socialno vzdušje v skupini. Dobro vzdušje se kaže v visoki stopnji povezanosti skupine, v prevladovanju pozitivnih čustev med člani, v občutku odgovornosti

za njen uspeh ali neuspeh, v razvitem občutku pripadnosti skupini, v privlačnosti skupine za člane. Nizka povezanost se kaže v prevladovanju negativnih čustev med člani ali v sovražnosti in konfliktnosti med člani, v pomanjkanju občutka skupinske pripadnosti, v odsotnosti občutka odgovornosti za njen uspeh ali neuspeh, v neprivlačnosti skupine za člane (Ule, 2009).

Značilnost sodobne družbe je mrežni svet. Vpletenost v mrežno strukturo družbe pogojuje posameznikovo stopnjo vključenosti na socialnem nivoju in določa kakovost njegovega življenja. Socialni kapital je tisti, ki pomaga pri razpredanju mreže in opremljanju s potrebno zalogo, ki omogoča in vzdržuje vključenost v sodobni mrežni svet. Tako formalne kot neformalne socialne mreže so bistvene komponente socialnega kapitala (Martinjak, 2004).

Številne študije na področju kriminologije (Kawachi, Kennedy in Wilkinson, 1999) so opozorile na povezavo med nizko zalogo socialnega kapitala in visoko stopnjo kriminala. Te so podkrepile tezo teorije socialne dezorganizacije, da je stopnja socialne kohezije ali socialnega kapitala bistvena za razumevanje razmerja med kriminalom in sosesko, skupnostjo in celo širšo družbo. Raziskovalci (Cohen in Prusak, 2001; Martinjak, 2004) ugotavljajo, da imajo skupnosti z dobro zalogo socialnega kapitala višji nivo zdravja, višjo izobrazbeno strukturo, boljše ekonomsko rast in nižjo stopnjo kriminalitete.

2.3 Strah pred kriminaliteto in neurejenost soseske

Poleg socialnih odnosov v soseskah je kot sprožilec strahu pomemben dejavnik tudi nered v soseskah. Meško (1999) povezuje strah pred kriminaliteto z značilnostmi fizičnega okolja, v katerem ljudje živijo, vendar ta povezava kljub številnim raziskavam še ni popolnoma pojasnjena. V literaturi zasledimo dve obliki neurejenosti oz. nereda. Ena je fizični, druga pa družbeni nered. Fizični znaki neurejenosti okolja se kažejo v nečistoči, zanemarjenih zgradbah, kupih smeti, grafitih, vandalizmu, zapuščenih avtomobilih in podobnem. Najbolj značilna znamenja družbene neurejenosti in nereda so: javno pijančevanje, potepuštvo, beračenje, skupine mladostnikov, ki pohajkujejo po mestu, nadlegovanje, vidno prodajanje droge in uporaba drog na javnih prostorih (Meško, 2006). Fizični in socialni nered sta pokazatelja neurejenosti soseske ter vzrok za kriminaliteto in večji strah pred njo. Znamenja neurejenosti in nereda privlačijo možne storilce. Odpravljanje neurejenosti in nereda v soseski naj bi povečevalo tveganje za storilce, zmanjševalo kriminaliteto in krepilo občutek varnosti (Meško, 2001).

Soseska naj bi bila predvsem varno okolje, ne pa grožnja. Že samo spoznanje, da je na voljo družbena in čustvena podpora, prispeva k nižji ravni strahu in zato k občutku o manjši ranljivosti ljudi. Občutek pripadnosti določeni skupnosti lahko pomaga, da ljudje bolj zaupajo lastnim sposobnostim, s tem pa se zmanjšata občutek za nevarnost viktimizacije in strah. Če je strah pred kriminaliteto povezan z asocialnim vedenjem v soseski, tako družbenim kot fizičnim, prebivalci z medsebojnim sodelovanjem v skupnosti prepoznajo njegove znake in zatrejo njegov vpliv. Vključenost v skupnost pomaga tudi pri oblikovanju natančnejših kognitivnih shem (angl. mental map) varnih in nevarnih krajev v soseski (Hale,

1996). Bojazen, da bomo postali žrtve kriminalne dejavnosti (npr. tatvine, rop, vloma, goljufije, napada na telo, posilstva, spolnega nadlegovanja ali celo umora), je danes zelo razširjena, ker, kot je videti, prevladuje vtis, da je pravzaprav vsakdo možna žrtev (angl. »It could be you«). In še več: zdi se, da ni več nihče prav nikjer in z nikomer zares varen. Nevarnosti te spremljajo na vsakem koraku (domala vsakdo je potencialni storilec). Takšno (paranoidno) stanje terja bolj ali manj stalno opreznost ali previdnost, konec koncev pa tudi celo vrsto bolj ali manj domiselnih preventivnih ukrepov (Kanduč, 2004).

2.4 Verjetnost viktimizacije in strah pred kriminaliteto

Ferraro (1995) ugotavlja, da je ocena verjetnosti viktimizacije pomemben, ne pa najpomembnejši ali celo edini dejavnik za pojav strahu pred kriminaliteto. Verjetnost viktimizacije lahko povzroči različne reakcije in posledice. Ne vpliva samo na to, kdaj ljudje čutijo strah, ampak tudi na to, kaj delajo (sprememba vedenja). Spremembe vedenja se kažejo v nakupovanju varnostnih naprav, izogibanju javnim prevoznim sredstvom ali spremembi dnevnih aktivnosti. Še vedno pa je odprto vprašanje, kako tako vedenje vpliva na strah. Lahko povečuje strah, lahko ga manjša, lahko pa nanj nima vpliva. Ferraro (1995) je v raziskavi ugotovil, da spremembe vedenja lahko v daljšem obdobju zmanjšajo oceno tveganja za viktimizacijo, ne zmanjšajo pa strahu.

2.5 Vplivi viktimiziranosti - neposredna in deljena viktimizacija

Skogan (1987) ugotavlja, da je strah pred kriminaliteto povezan z viktimizacijo. Izidi njegove pregledne študije v Houstonu in Newarku, ki je bila opravljena v šestmesečnih intervalih, potrjujejo to zvezo. Tako telesna kot materialna viktimizacija sta povezani s strahom pred kriminaliteto, posebno strahom pred ponovitvijo takega dogodka. Na strah vpliva tudi nedavna viktimiziranost in njena pogostost. Skogan (1987) tudi navaja, da viktimizacija le kratkotrajno učinkuje na strah pred kriminaliteto in da časovni oddaljenosti od viktimizacijskega dogodka raziskovalci v preteklosti niso namenjali dovolj pozornosti (Meško, 2002). Stopnja strahu pred kriminaliteto je lahko sorazmerna resnosti kaznivega dejanja. Iz tega je sledil zaključek, da se ljudje bolj bojijo nasilnih kot pa premoženjskih kaznivih dejanj. Vse statistike pa kažejo, da pogostost storjenih dejanj pada z njihovo resnostjo - hujše ko je dejanje, redkeje se zgodi. Če bi bila torej resnost dejanja edina (ali tudi najpomembnejša) determinanta strahu, bi se posamezniki najbolj bali tistih kaznivih dejanj, za katere je najmanjša verjetnost, da bodo postali njihove žrtve. Najmočnejši bi bil npr. strah pred umorom. Warr (1993) navaja, da takšen zaključek ni pravilen in našteva še druge dejavnike, ki vplivajo na oblikovanje tega pojava, kot so izpostavljanje tveganju, teža posledic kaznivega dejanja, nemožnost nudenja odpora v primeru kaznivega dejanja, socialni dejavniki (velikost soseke, urejenost, stopnja kriminalitete), lastnosti posameznika (spol, starost, izobrazba, socialnoekonomski status), percepcija socialne dezorganizacije (vandalizem,

droge), kognitivna sodba o možnosti viktimizacije, stopnji kriminala, delu policije in neposredne izkušnje z viktimizacijo. Resnost kaznivega dejanja je torej lahko samo ena izmed determinant strahu (Warr, 1993). Tudi posredne izkušnje, kot so poznavanje žrtev, informiranje preko množičnih medijev in novice o dogodkih in ljudeh, ki so bili žrtve kriminalitete, lahko pripomorejo k povečanemu dojetanju tveganja za viktimizacijo (Skogan in Maxfield, 1981). Gre za »multiplikatorje kriminalitete« oziroma procese, ki delujejo v soseskah in »širijo« vpliv kaznivih dejanj (Taylor in Hale, 1986). Podatki kažejo, da novice o viktimizaciji prijateljev ali sosedov povečujejo občutke ogroženosti pri posamezniku ter da posredne izkušnje s kriminaliteto krepijo zaskrbljenost zaradi viktimizacije kot neposredne izkušnje. Vendar pa je potrebno opozoriti tudi, da so mnogi prebivalci sosesk (o kriminaliteti) obveščeni posredno prek kanalov, ki lahko napihnejo, omilijo ali popačijo sliko (Skogan, 1986). Posameznikovo dojetanje tveganja lahko dodatno spodbudi medosebna komunikacija z njemu enakimi, umirijo pa jo lahko zgolj lastne izkušnje (Meško in Eman, 2009; Meško, Cockcroft, Crawford in Lemaître, 2009).

Meško (2002) zastavlja dve vprašanji: »Kako utemeljiti razlage o strahu pred kriminaliteto in možnosti za dejansko viktimizacijo?« in »Zakaj različne študije ugotavljajo različne značilnosti pri ljudeh, ki se bojijo kriminalitete?« Enoznačnih odgovorov na ti dve vprašanji ni, lahko pa, kot navaja Meško (2002), razmišljamo o deljeni viktimizaciji, stopnji zaznanega tveganja in škode, neredu in različnih metodoloških dejavnikih. Ena izmed možnih razlag je deljena viktimizacija. Poznavanje nekoga, ki je bil žrtev kriminalitete in ki je povedal drugim svojo zgodbo, povzroči sočustvovanje in življenje (empatija) v njegove ali njene težave. Se bolj neposreden vir deljene viktimizacije so javni mediji, ki dramatično ali realistično opisujejo različne kriminalne dogodke. Na prvem mestu je televizija, za katero ugotavljajo, da ima vedno več oddaj o policijskem delu, nasilju in kriminaliteti. Te oddaje dejansko preplavljajo program in tako določajo posameznikov pogled na družbo in vplivajo na njegovo dojetanje kriminalitetne resničnosti. Prizori s televizije niso omejeni le na »ulično kriminaliteto«, ampak pogosto poudarjajo ranljivost domovanj in možne posledice, do katerih pride, če se nekdo ne obnaša samozaščitno in se izpostavlja nevarnostim. Poleg tega tudi tiskani mediji pomembno vplivajo na strah pred kriminaliteto. Williams in Dickinson (1993) v analizi britanskih časopisov ugotavljata, da je strah pred kriminaliteto odvisen tudi od načina predstavljanja kriminalitete v črni kroniki. Chiricos, Hogan in Gertz (1997) so na podlagi telefonske ankete ugotovili, da ljudje, ki več gledajo televizijo in poslušajo radijske novice, doživljajo več strahu pred kriminaliteto, posebej pa je to značilno za ženske. Kot nekateri teoretiki trdijo, da se je mogoče kriminalnega vedenja naučiti iz medijev, lahko tudi domnevamo, da so mediji glavni tvorci strahu pred kriminaliteto (Meško, 2006).

3 METODE

3.1 Vzorec

Tabela 2:
Demografske
značilnosti
preučevanega
vzorca

		Skupaj (n = 1358)		Mestni del (n = 814)		Vaški del (n = 544)	
		n	%	n	%	n	%
Starost	18 do 20	227	16,4	128	15,7	98	18,0
	21 do 30	541	39,1	304	37,3	229	42,2
	31 do 55	474	34,2	282	34,6	181	33,3
	56 do 70	114	8,2	79	9,7	29	5,3
	71 in več	28	2,0	21	2,6	6	1,1
Spol	Ženski	779	56,3	446	54,8	324	59,7
	Moški	604	43,6	367	45,1	219	40,3
Status	Živi sam	100	7,2	65	8,0	33	6,1
	Živi v skupnosti	1280	92,4	748	92,0	507	93,9
Izobrazba	Osnovna šola	45	3,3	19	2,3	24	4,4
	Srednja šola	905	65,5	515	63,3	372	68,6
	Univerza	362	26,2	228	28,0	128	23,6
	Podiplomski študij	70	5,1	51	6,3	18	3,3
Položaj na trgu delovne sile	Zaposlen za nedoločen čas	493	35,7	308	37,9	174	32,2
	Zaposlen za določen čas	151	10,9	76	9,3	71	13,1
	Dijak(inja), študent(ka)	573	41,4	321	39,5	246	45,5
	Brezposelna oseba	19	1,4	13	1,6	6	1,1
	Na čakanju (še zaposlen)	5	0,4	2	0,2	3	0,6
	Gospodinja, gospodinjec	12	0,9	4	0,5	8	1,5
	V pokoju	107	7,7	76	9,3	25	4,6
	Drugo	21	1,5	13	1,6	8	1,5
Finančni položaj	Dober	1233	89,5	740	91,2	470	87,0
	Slab	144	10,5	71	8,8	70	13,0

Anketiranje prebivalcev Slovenije smo izvedli v drugi polovici leta 2008. V raziskavi smo zajeli vzorec 1358 respondentov starejših od 18 let. Vzorec je bil oblikovan po načelu snežne kepe. Respondenti so bili stari od 18 do 90 let. Razdeljeni so bili v 5 starostnih skupin, in sicer od 18 do 20 let, od 21 do 30 let, od 31 do 55, od 56 do 70 let in od 71 let dalje. V prvi starostni skupini je v anketi sodelovalo 227 oseb (16,4 %, povprečje v RS je 4,3 %), v drugi skupini 541 oseb (39,1 %, povprečje v RS je 17,2 %), v tretji skupini 447 oseb (34,2 %, povprečje v RS je 45,6 %), v četrti skupini 114 oseb (8,2 %, povprečje v RS je 20,1 %) in v peti skupini 28 oseb (2,0 %, povprečje v RS je

12,8 %). V vzorec so bili izbrani prebivalci mestnih in vaških predelov Slovenije. V tabeli 2 so prikazane značilnosti vzorca raziskave o strahu pred kriminaliteto.

Iz tabele 2 je razvidno, da so v anketi sodelovali 604 moški (43,6 %) in 779 žensk (56,3 %). Po statističnih podatkih (<http://www.stat.si/>) prebiva v Sloveniji 49 % moških in 51 % žensk starejših od 18 let. Največ respondentov živi v skupnosti, s srednjo izobrazbo in z dobrim finančnim položajem. Največ anketirancev so dijaki in študenti, sledijo jim respondenti zaposleni za nedoločen čas, zaposleni za določen čas in upokojeanci. Najmanjši je odstotek brezposelnih, gospodinj in oseb na čakanju. Ugotovili smo, da je odstotek anketiranih v vzorcu po spolu primerljiv s statističnimi pokazatelji, odstotek v vzorcu anketiranih po starostnih skupinah pa ni primerljiv, saj odstopa od odstotka v populaciji, prav tako pa se starostne skupine v raziskavi razlikujejo od starostnih razredov v statističnem letopisu. Respondenti v starostni skupini od 21 do 30 let v raziskavi predstavlja 39,1 % vzorca, po statističnih podatkih pa v Sloveniji prebiva samo 14,04 % prebivalstva v starostni skupini od 20 do 29 let. Enako velja npr. za starostni razred od 56 do 70 let, ki v raziskavi predstavlja 8,2 % vzorca, po statističnih podatkih pa v Sloveniji prebiva v starostnem razredu od 55 do 65 let 28,79 % prebivalcev (Statistični letopis Republike Slovenije, 2008).

3.2 Instrumentarij

Za raziskovanje strahu pred kriminaliteto v pričujoči študiji smo uporabili vprašalnik, ki vsebuje model (Hirtenlehner, Meško in Vošnjak, 2009) v kombinaciji s socialnopsihološkim in sociodemografskim modelom (Meško in Farrall, 1999). Vprašalnik smo prilagodili in ga predhodno preizkusili. V raziskavi smo ugotavljali povezavo med različnimi dejavniki, ki vplivajo na strah pred kriminaliteto. Ti dejavniki so socialne mreže, nered v soseskah, vznemirjenost zaradi kriminalitete, verjetnost viktimizacije v naslednjih 12 mesecih, posledice kriminalitete, zmožnost obrambe, medsebojni odnosi, vpliv kriminalitete na življenje ter preventivni ukrepi.

Vprašalnik obsega 90 vprašanj o občutkih varnosti pri prebivalcih in 30 vprašanj s sociodemografskimi in sociopsihološkimi spremenljivkami. V zaključku vprašalnika je še 7 vprašanj, ki se navezujejo na demografske podatke respondentov. Vprašanja oziroma trditve so v obliki Likertove lestvice. Vprašalnik obsega poglavja o lokaciji prebivanja, občutkih varnosti, reševanju težkih situacij, izkušnjah s kriminaliteto in poglavje o družini, sorodnikih, prijateljih in znancih. Poglavje o lokaciji prebivanja vsebuje komponente in vprašanja o stopnji socialne kohezije, socialnega kapitala in socialnih mrežah ter vplivu socialnega nereda na občutke ogroženosti prebivalcev in njihovo zaskrbljenost zaradi nereda v soseskah. V poglavju o občutkih varnosti so upoštevani afektivni vidiki strahu pred kriminaliteto, ki razlikujejo med strahom kot čustvom zaradi zavedanja ali pričakovanja nevarnosti ter splošno zaskrbljenostjo. Ugotavljanje občutka varnosti temelji na vprašanjih: »Kako varno se počutite v vaši soseski ponoči, če ste sami?«; »Koliko se zaradi določenih situacij počutite vznemirjene?«; »Ali obstaja kak predel mesta, katerega ponoči ne bi obiskali sami?«; »Kakšna je verjetnost, da

se vam v naslednjih 12 mesecih zgodijo določene stvari in kakšno težo bi za vas imele posledice nedovoljenih dejanj?«. Kognitivni vidik strahu pred kriminaliteto kot percepcija tveganja za osebno varnost je v vprašalniku izražen v poglavju o »reševanju težkih situacij« z vprašanji in trditvami, ki se nanašajo na zdravstveno stanje, ocenjevanje možnosti obrambe pred napadalcem, medsebojne odnose in na vpliv viktimizacije na nadaljnje življenje. V poglavju o izkušnjah s kriminaliteto so trditve, ki kažejo na viktimiziranost respondentov. V poglavju o družini, sorodnikih, prijateljih in znancih so vprašanja in trditve, ki se nanašajo na vedenjski vidik respondentov in ugotavljajo vplive deljve viktimizacije.

4 REZULTATI

4.1 Faktorska analiza vprašalnika

Opravili smo faktorsko analizo posameznih sklopov celostnega vprašalnika. V vseh primerih smo dobili enofaktorsko strukturo, pri čemer je bila najnižja količina skupne pojasnjene variance 43,67 %, najnižji koeficient ustreznosti vzorčenja (KMO) je bil 0,67 in najnižji α -koeficient zanesljivosti je znašal 0,71. S faktorsko analizo smo dobili deset novih spremenljivk in jih poimenovali:

- Strah pred kriminaliteto (54,2 % var.; KMO = 0,82; α = 0,83; m = 2,89; s.d. = 0,70);
- Socialne mreže (59,2 % var.; KMO = 0,72; α = 0,78; m = 2,22; s.d. = 0,57);
- Nered v soseskah (50,1 % var.; KMO = 0,85; α = 0,86; m = 3,24; s.d. = 0,55);
- Vznemirjenost zaradi krim. (69,0 % var.; KMO = 0,87; α = 0,89; m = 2,53; s.d. = 0,97);
- Verjetnost viktimizacije v naslednjih 12 mesecih (52,0 % var.; KMO = 0,82; α = 0,80; m = 3,46; s.d. = 0,68);
- Posledice viktimizacije (59,2 % var.; KMO = 0,87; α = 0,86; m = 2,57; s.d. = 0,74);
- Zmožnost obrambe pred napadalcem (48,0 % var.; KMO = 0,67; α = 0,71; m = 3,15; s.d. = 0,69);
- Medsebojni odnosi (59,4 % var.; KMO = 0,84; α = 0,82; m = 1,63; s.d. = 0,64);
- Vpliv kriminalitete na življenje (61,0 % var.; KMO = 0,88; α = 0,87; m = 2,54; s.d. = 0,75);
- Preventivni ukrepi (43,7 % var.; KMO = 0,79; α = 0,76; m = 3,17; s.d. = 0,78).

4.2 Napovedovanje strahu pred kriminaliteto

Z regresijsko analizo smo ugotavljali vpliv neodvisnih spremenljivk preučevanega modela strahu pred kriminaliteto na strah pred kriminaliteto pri prebivalcih mestnih in vaških delov Slovenije. Pričujoči model strahu pred kriminaliteto pojasni 41,2 % variance v mestnih in 50,4 % v vaških okoljih. V tabeli 3 predstavljamo rezultate regresijske analize, v katero smo vključili 31 napovednih spremenljivk. V tabeli so navedene samo statistično pomembne spremenljivke.

Spremenljivke	Beta (mestna okolja, N = 814)	Beta (vaška okolja, N = 544)
Starost	0,096**	
Spol	-0,120**	-0.138**
Položaj na trgu delovne sile	-0,062*	
Nered v soseskah	-0,065*	
Verjetnost viktimizacije v naslednjih 12 mesecih	0,096**	
Posledice viktimizacije	0,117*	
Zmožnost obrambe pred napadalcem	-0,088**	-0,116**
Vpliv kriminalitete na življenje	0,103*	0,156**
Preventivni ukrepi	0,252**	0,249**
Kako varno se počutite ponoči, če ste sami?	-0,175**	-0,149**
Kako bi ocenili svoje trenutno zdravstveno stanje?	-0,065*	
Ste že kdaj bili žrtev kaznivega dejanja?	-0,063*	
Ali poznate koga, ki so mu kaj ukradli?	-0,095**	
R ²	41,2 %	50,4 %
F	17,595**	16,477**

Tabela 3:
Regresijska
analiza

Signifikantnost na ravni * $p < 0,05$, in** $p < 0,01$

V tabeli 3 je predstavljenih 13 statistično pomembnih spremenljivk. Največji vpliv na strah pred kriminaliteto v mestnih predelih raziskave ima spremenljivka »Preventivni ukrepi«, sledi spremenljivka »Kako varno se počutite ponoči, če ste sami«, prav tako pa ima močan vpliv na strah pred kriminaliteto spol, saj to spremenljivko najdemo na tretjem mestu med prebivalci mestnega dela raziskave. Tudi pri respondentih iz vaških okolij imajo »Preventivni ukrepi« najmočnejši vpliv na strah pred kriminaliteto, sledi pa jim spremenljivka »Vpliv kriminalitete na življenje«. Ravno tako kot v mestnem delu ima v vaškem delu raziskave močan vpliv na strah pred kriminaliteto spremenljivka »Kako varno se počutite ponoči, če ste sami«. Analiza je pokazala 5 napovednih spremenljivk, ki se pojavijo v mestnem in vaškem delu raziskave. To so »Spol«, »Zmožnost obrambe«, »Vpliv kriminalitete na življenje«, »Preventivni ukrepi« in »Kako varno se počutite ponoči, če ste sami«. V mestnem delu raziskave ima med napovednimi spremenljivkami najmanjši vpliv na strah pred kriminaliteto spremenljivka »Položaj na trgu delovne sile«, v vaškem delu pa spremenljivka »Zmožnost obrambe«.

4.2 Razlike med mestnimi in vaškimi okolji

Z diskriminantno analizo smo ugotavljali razlike med spremenljivkami glede na mestna in vaška okolja (Tabela 4).

Tabela 4:
Diskriminantna
analiza

	Mestna okolja N = 814		Vaška okolja N = 544	
	M	SD	M	SD
Strah pred kriminaliteto ¹	2,98	0,68	2,89	0,73
Socialne mreže v soseski ^{2*}	2,31	0,58	2,08	0,52
Nered v soseskah ^{3*}	3,11	0,57	3,44	0,44
Vznemirjenost zaradi krim. ⁴	2,50	0,94	2,56	0,99
Verjetnost vikt. v nas. 12 m ^{5*}	3,39	0,69	3,56	0,65
Posledice viktimizacije ⁶	2,54	0,71	2,61	0,76
Zmožnost obrambe ^{7*}	3,20	0,67	3,09	0,70
Medsebojni odnosi ⁸	1,63	0,65	1,61	0,62
Vpliv krim. na življenje ⁹	2,51	0,73	2,57	0,78
Preventivni ukrepi ¹⁰	3,14	0,76	3,21	0,80

1 1 = zelo ogroženo, 5 = zelo varno

2 1 = zelo se strinjam, 4 = se sploh ne strinjam

3 1 = zelo velik problem, 4 = ni problem

4 1 = zelo vznemirjen, 5 = sploh nič vznemirjen

5 1 = zelo verjetno, 5 = nemogoče

6 1 = zelo hude, 5 = brez posledic

7 1 = zelo velike, 5 = zelo majhne

8 1 = se popolnoma strinjam, 5 = se sploh ne strinjam

9 1 = zelo močno, 5 = ne bi vplivalo

10 1 = vedno, 5 = nikoli

* p < 0,05

Klasifikacijska analiza v diskriminantni analizi je pokazala 63,5 % pravilno razvrščenih vseh enot (78 % mestnih in 41,9 % vaških), kar pomeni, da 58.1 % respondentov iz vaških okolij odgovarja na enak način kot respondenti iz mestnih okolij in 22 % respondentov iz mestnih okolij odgovarja enako kot respondenti iz vaških okolij.

Analiza je pokazala štiri statistično značilne spremenljivke (faktorje) »Socialne mreže«, »Nered v soseskah«, »Verjetnost viktimizacije v naslednjih dvanajstih mesecih« in »Zmožnost obrambe pred napadalcem«.

5 RAZPRAVA

Za življenje v skupnosti je značilna določena stopnja skupinske povezanosti, solidarnosti, lojalnosti, skupinske in medosebne privlačnosti, odgovornosti do ciljev in nalog skupine. Opisane značilnosti smo v raziskavi zajeli v vprašalniku v poglavjih, ki opisujejo odnose v soseski in medsebojne odnose. V faktorjsko analizo smo zajeli trditve »Ljudem v naši soseski se lahko zaupa«, »V naši soseski imam veliko prijateljev«, »V naši soseski je veliko ljudi, na katere se lahko zanesem« in »Ko grem v trgovino ali na sprehod, srečam veliko znancev« in novo spremenljivko poimenovali »Socialne mreže«. Ugotovili smo, da ima največjo težo med prebivalci v mestnih in vaških okoljih spremenljivka »V naši soseski je veliko ljudi, na katere

se lahko zanesem«. Diskriminantna analiza pokaže statistično značilne razlike med mestnim in vaškim delom prebivalstva, saj respondenti v vaškem okolju bolj kot respondenti v mestnih predelih zaupajo ljudem v svoji soseski, imajo veliko prijateljev, poznajo veliko ljudi, na katere se lahko zanesejo in vsak dan srečujejo veliko znancev. Enako razmerje dobimo tudi pri spremenljivki »Medsebojni odnosi«, ki pokaže, da prebivalci v vaškem delu raziskave bolj pozitivno ocenjujejo socialne vezi. Prebivalci v vaškem delu raziskave bolj poudarjajo pomen vezi med posamezniki in socialnim okoljem in se bolj kot prebivalci mestnih okolij identificirajo s socialnimi odnosi in bolj pozitivno ocenjujejo socialne vezi. Zanimiv rezultat pa nam pokaže regresijska analiza, ki spremenljivki »socialne mreže« in »medsebojni odnosi« ne razvrsti med statistično značilne spremenljivke, s čimer lahko ugotovimo, da obe spremenljivki, ki označujeta povezanost v socialnih mrežah in medsebojnih odnosih ter merita socialno kohezijo, nista statistično značilni pri napovedovanju strahu pred kriminaliteto.

Ugotovili smo, da respondenti v raziskavi strahu pred kriminaliteto povezujejo z znaki nereda, ki se kaže s prisotnostjo pijanih ljudi na ulici, brezdomci, skupinami postopajočih mladostnikov, prosjačenjem in vandalizmom. Vse našteje spremenljivke so brez izjeme imele največjo vrednost faktorjskih uteži. Nered v soseski je statistično značilen pri napovedovanju strahu pred kriminaliteto, vendar, kot nam pokaže regresijska analiza, samo pri prebivalcih mestnih delov raziskave. Diskriminantna analiza pokaže, da je nered v soseski manjši problem pri vaškem prebivalstvu.

Ugotovili smo tudi, da prebivalci vaških predelov z manjšo stopnjo verjetnosti ocenjujejo možnost, da bi se jim v naslednjem letu zgodilo katero od naštetih dejanj, kot prebivalci mestnih okolij, ravno tako je opisana spremenljivka statistično značilna pri napovedovanju strahu pred kriminaliteto samo v mestnih okoljih.

Ugotovili smo tudi, da teža kaznivega dejanja nima največjega vpliva na strah respondentov, kar je verjetno posledica značilnosti vzorcev. Od vseh naštetih kaznivih dejanj v vprašalniku, v vseh spremenljivkah, ki jih vsebujejo, najbolj izstopa tatvina (in ne npr. telesni napad ali pretep), saj je kot neodvisna spremenljivka imela največjo utež v vseh faktoriziranih spremenljivkah. V regresijski analizi se deljena viktimizacija pokaže kot edina statistično značilna spremenljivka, kar pomeni, da na strah pred kriminaliteto vplivajo tudi izkušnje bližnjih ali znancev respondentov s kriminaliteto in medijsko prikazovanje kaznivih dejanj. Poznavanje nekoga, ki je bil žrtev kriminalitete in ki je povedal svojo zgodbo, lahko povzroči sočustvovanje in vživljanje (empatijo) v njegove ali njene težave. Vpliv deljene viktimizacije je v raziskavi statistično značilen samo za mestni del raziskave, saj vprašanje oz. spremenljivka »Ali poznate koga, ki so mu kaj ukradli (tatvina brez uporabe nasilja, tatvina, pri kateri ne gre za vlom, rop)?« v vaškem delu raziskave statistično ni značilna. Ugotovili smo, da vplivi deljene viktimizacije pokažejo statistično značilne korelacije s strahom pred kriminaliteto samo v mestnih okoljih Slovenije.

Z raziskavo smo poskušali razložiti tudi razlike med skupinami prebivalcev glede občutkov ogroženosti in strahu pred kriminaliteto z vidika ranljivosti najbolj občutljivih skupin, to so ženske, starejši in revni. Regresijska analiza pokaže, da se statistično značilni spremenljivki spol in starost pojavita v mestnih predelih

raziskave. V vaških okoljih je napovedna spremenljivka, ki ima vpliv na strah pred kriminaliteto pri prebivalcih, samo spol. Finančni položaj v obeh skupinah ni statistično značilna spremenljivka.

Rezultati raziskave kažejo tudi, da je strah pred kriminaliteto negativno povezan z viktimizacijo. Respondenti, ki so bili viktimizirani, se počutijo manj ogrožene, kar pa je statistično značilno samo za respondente iz mestnih predelov raziskave. To pomeni, da so bili respondenti v preteklosti viktimizirani z manj hudimi kaznivimi dejanji.

Ugotavljamo, da obstaja statistična značilnost med strahom pred kriminaliteto in različnimi preventivnimi ukrepi v obeh okoljih, saj se tisti respondenti, ki se počutijo bolj ogrožene, odločajo za izvedbo več preventivnih ukrepov. To je bolj značilno za mestna okolja, kjer ljudje pogosteje izvajajo različne preventivne ukrepe.

LITERATURA

- Chiricos, T. G., Hogan, M. in Gertz, M. (1997). Racial composition of neighborhood and fear of crime. *Criminology*, 35(1), 107-131.
- Clarke, A. H. in Lewis, M. (1982). Fear of crime among elderly. *British Journal of Criminology*, 22(1), 49-62.
- Cohen, D. in Prusak, L. (2001). *In good company: How social capital makes organisations work*. Boston: Harvard Business School Press.
- EUCPN. (2004). *A review of scientifically evaluated good practices for reducing feelings of insecurity or fear of crime in the EU member states*. Brussels: European Communities.
- Ferraro, K. F. (1995). *Fear of crime: Interpreting victimization risk*. Albany: Suny Press.
- Ferraro, K. F. in LaGrange, R. L. (1987). The measurement of fear of crime. *Sociological Inquiry*, 57(1), 70-101.
- Gilchrist, E., Bannister, J., Ditton, J. in Farrall, S. (1998). Women and the fear of crime. *British Journal of Criminology*, 38(2), 283-297.
- Gray, E., Jackson, J. in Farrall, S. (2008). Researching everyday emotions: Towards a multidisciplinary investigation of the fear of crime. V H. Kury (ur.), *Fear of crime – punitivity: New developments in theory and research* (str. 3-24). Bochum: Universitätsverlag Brockmeyer.
- Hale, C. (1996). Fear of crime: A review of the literature. *International Review of Victimology*, 4(2), 79-150.
- Hirtenlehner, H., Meško, G. in Vošnjak, L. (2009). Die problematische Beziehung von Opfererfahrungen und Sicherheitsgefühl. *Monatsschrift für Kriminologie und Strafrechtsreform*, 92(5), 423 – 446.
- Kanduč, Z. (2004). O različnih aspektih prevencije v postmoderni družbi. V G. Meško (ur.), *Preprečevanje kriminalitete: teorija, praksa in dileme* (str. 45-81). Ljubljana: Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti v Ljubljani.
- Kawachi, L., Kennedy, B. P. in Wilkinson, R. G. (1999). Crime: Social disorganization and relative deprivation. *Social Science & Medicine*, 48(6), 719-731.

- Killias, M. (1990). Vulnerability: Towards a better understanding of a key variable in the genesis of fear of crime. *Violence and Victims*, 5(2), 97–108.
- LaGrange, R. L. in Ferraro, K. F. (1987). The elderly's fear of crime. *Research on Aging*, 9(3), 372-391.
- Martinjak, N. (2004). Koncept socialnega kapitala v socialni pedagogiki. *Socialna pedagogika*, 8(4), 488-493.
- Meško, G. (1999). Strah pred kriminaliteto – perspektive in dileme. *Socialna pedagogika*, 3(2), 99–108.
- Meško, G. (2001). Kriminalna prevencija z načrtovanjem in oblikovanjem okolja. *Socialna pedagogika*, 5(4), 445-468.
- Meško, G. (2002). *Osnove preprečevanja kriminalitete*. Ljubljana: Visoka policijsko-varnostna šola.
- Meško, G. (2006). *Kriminologija*. Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede.
- Meško, G. in Areh, I. (2003). Strah pred kriminaliteto v urbanih okoljih. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 54(3), 256-264.
- Meško, G., Cockcroft, T., Crawford, A. in Lemaître, A. (ur.) (2009). *Crime, media and fear of crime*. Ljubljana: Tipografija.
- Meško, G. in Eman, K. (2009). Myths about crime – what is (un)real in the real world? V G. Meško, T. Cockcroft, A. Crawford in A. Lemaître (ur.), *Crime, media and fear of crime* (str. 29-49). Ljubljana: Tipografija.
- Meško, G. in Farrall, S. (1999). Socijalna psihologija straha od zločina: usporedba slovenskih, škotskih i inozemskih lokalnih istraživanja zločina. *Hrvatska revija za rehabilitacijska istraživanja*, 35(2), 141-149, 151-159.
- Meško, G. in Umek, P. (1999). Značilnosti socialnopsihološkega in demografskega modela strahu pred kriminaliteto. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 50(2), 131-137.
- Pain, R. (2000). Place, social relations and the fear of crime: a review. *Progress in Human Geography*, 24(3), 365-387.
- Pavlovič, Z. (1998). *Mednarodna anketa o viktimizaciji: Slovenija 1997*. Ljubljana: Inštitut za kriminologijo.
- Skogan, W. G. (1986). Fear of crime and neighborhood change. V A. J. Reiss in M. Tonry (ur.), *Communities and crime* (str. 387-416). Chicago: University of Chicago Press.
- Skogan, W. G. (1987). The impact of victimization on fear. *Crime and Delinquency*, 33(1), 135–154.
- Skogan, W. G. in Maxfield, M. G. (1981). *Coping with crime*. Beverly Hills: Sage.
- Stanko, E. in Hobdell, K. (1993). Assaults on men: Masculinity and male violence. *British Journal of Criminology*, 33(3), 400-415.
- Statistični letopis Republike Slovenije*. (2009). Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije.
- Taylor, R. B. in Hale, M. (1986). Testing alternative models of fear of crime. *Journal of Criminal Law and Criminology*, 77(1), 151–189.
- Ule, M. (2009). *Socialna psihologija: analitični pristop k življenju v družbi*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Warr, M. (1984). Fear of victimization: Why are women and the elderly more afraid? *Social Science Quarterly*, 65(3), 681–702.

- Warr, M. (1993). Public perceptions and reactions to violent offending and victimization. V A. J. Reiss in J. A. Roth (ur.), *Understanding and preventing violence. Vol. 4: Consequences and control* (str. 1-65). Washington: National Academy Press.
- Williams, P. in Dickinson, J. (1993). Fear of crime: Read about it. *British Journal of Criminology*, 33(1), 33-56.
- Yin, P. (1982). Fear of crime as a problem for the elderly. *Social Problems*, 30(2), 240-245.

O avtorjih:

Dr. Gorazd Meško, redni profesor za kriminologijo, Fakulteta za varnostne vede, Univerza v Mariboru. E-mail: gorazd.mesko@fvv.uni-mb.si

Jerneja Šifrer, raziskovalka in asistentka za področje statistike in metodologije v varstvoslovju, Fakulteta za varnostne vede, Univerza v Mariboru. E-mail: jerneja.sifrer@fvv.uni-mb.si

Dr. Ljubo Vošnjak, predavatelj kriminologije, Fakulteta za varnostne vede, Univerza v Mariboru. E-mail: ljubo.vosnjak@gmail.com